

UPDATE QUICKSCAN WATERTOREN GEBIED

November
2020

Update van onderzoek naar beschermde flora en
fauna Wet natuurbescherming

Update QUICKSCAN Watertoren gebied

Update van onderzoek naar beschermde flora en fauna Wet natuurbescherming

Opgesteld door: N.Daemen bc. ecooloog

In opdracht van:

Werkorganisatie de BUCH – domein Ruimtelijke Ontwikkeling en

de BUCH

De BUCH werkt voor de gemeenten Bergen-NH, Uitgeest, Castricum en Heiloo

©Woerden 7-12-2020

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	3
1.1 Algemeen	3
1.2 Werkwijze	3
2 LIGGING EN BEGRENZING	4
2.1 Plangebieden	4
2.2 Ligging t.o.v. beschermde natuurgebieden	4
3 INVENTARISATIE EN VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN	5
3.1 Biotopen	6
3.2 Groenstructuur en luchtfoto's	7
3.3 Soorten	7
WETGEVING	9
4.1 Soortenbescherming	9
4.2 Gebiedsbescherming	10
5 HUIDIG GEBRUIK EN VOorgenomen ACTIVITEITEN	12
5.1 Huidig gebruik en beheer	12
5.2 Voorgenomen activiteiten	12
6 TOETSING VAN ACTIVITEITEN	13
6.1 Effecten op soorten	13
6.2 Effecten op Natura-2000 gebied en NNN	14
6.3 Zorgplicht, mitigerende en compenserende maatregelen	15
SAMENVATTENDE CONCLUSIE	16
GERAADPLEEGDE BRONNEN	17
Literatuur	17
Internet	17
Foto's en kaarten	17
BIJLAGEN	18
Bijlage soorten waarvoor in provincie Noord-Holland een vrijstelling geldt.	18
Bijlage effectenmonitor	19
Bijlage Maatregelen monitor	21
Bijlage vergelijking groenstructuur luchtfoto's 2016/2018	22
Bijlage Vergelijking Uitdraai Quickscanhulp (NDFF)	23
Colofon	24

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De gemeente Bergen gaf in 2016 opdracht aan ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot een inventarisatie uit te voeren naar (beschermde) flora, broedvogels, Rugstreeppad, Zandhagedis en vleermuizen waaronder het gebied rondom de sporthal; het Watertorengebied. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode april - oktober 2016. Het rapport doet verslag van het onderzoek. Omdat de geldige termijn voor ecologisch kort is verstreken, is aan Arda advies voor natuur, cultuurhistorie en recreatie gevraagd een update quickscan flora en fauna Nb-wet op te stellen voor het deel dat bekend staat als Watertorengebied. Omdat in de rapportage 2016 in algemene termen wordt gesproken over te nemen maatregelen en nu meer bekend is t.a.v. planvorming zal dit aspect nader worden uitgewerkt. Voorliggend rapport kan niet los worden gezien van het onderzoek uit 2016 maar bevestigt de houdbaarheid van de gegevens of vult deze aan.

De update quickscan geeft antwoord op de volgende vragen:

- zijn er significante wijzigingen in het gebied geweest in de periode 2016 t/m zomer 2020 die van invloed kunnen zijn op de aanwezige organismen? Zo ja;
- zijn de voorgenomen de wijzigingen van invloed op beschermde soorten of op beschermde gebieden? En zo ja;
- welke vervolgstappen en maatregelen zijn vervolgens nodig?

1.2 Werkwijze

Voor het opstellen van de update quickscan is de volgende werkwijze gevolgd:

a. Bureau onderzoek

Literatuur onderzoek, naslagwerk en internetsites zijn de belangrijkste bronnen van de kantoorstudie. Rapportage Van der Goes en Groot 2017 en ontwerp bestemmingsplan. Via de "quickscanhulp" werden een soortlijsten uit de Nationale databank flora en fauna (NDFF) opgevraagd ter vergelijking met de rapportage uit 2017.

b. Locatiebezoek met onderzoek naar flora en fauna;

Op 11 september 2020 vond een locatiebezoek plaats bij onbewolkt weer en temperatuur van 18°C en wind 0 á 1Bf. west. Tijdens het veldbezoek is het terrein rondom belopen. De gebouwen werden rondom geïnspecteerd op mogelijke geschiktheid voor vleermuizen en vogels. Er werd gelet op biotopen, vegetatie en diersoorten of sporen van dieren. Een locatiebezoek is een momentopname. De tijd van het jaar en de weersomstandigheden zijn bepalend voor het aantreffen van organismen. Onder minder gunstige omstandigheden is op basis van "expert judgement" een indruk verkregen.

c. Rapportage

De gevonden informatie werd gebundeld en geanalyseerd om vervolgens te worden getoetst aan de Wet natuurbescherming.

2 Ligging en begrenzing

2.1 Plangebieden

Kaart (Bron: Open topokaart Pdok-service)

Het plangebied ligt in de gemeente Bergen NH, Sporthal aan de Watertorenweg te Egmond aan Zee, Amersfoort-coördinaten 1039991/515309. Het bezochte plangebied betreft het rode vlak op de kaart.

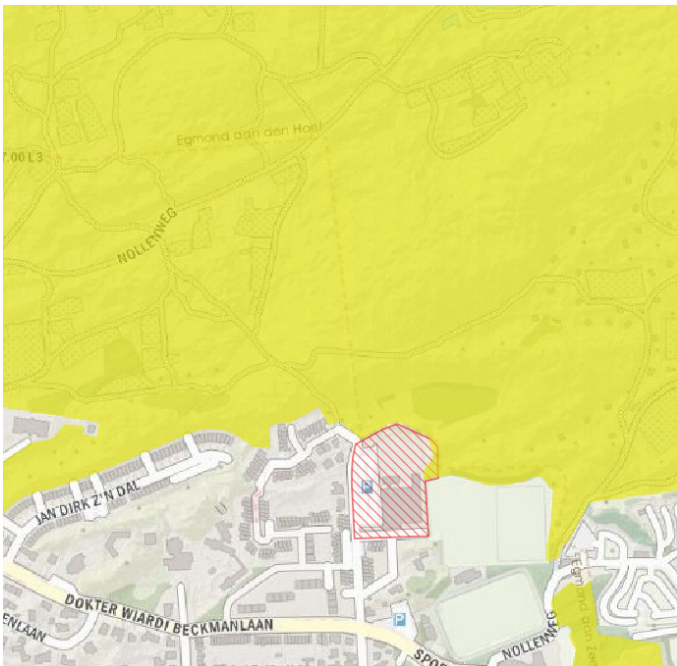
De totale oppervlakte van de bezochte kavels bedraagt ±1,5ha

Het plangebied omvat op locatie een sporthal, zeer ruime parkeerplaats en braakliggend terrein.

Het plangebied is goed ontsloten. Rondom de sporthal is een deel van het terrein afgesloten. Het braakliggende terrein ten noorden van de sporthal is toegankelijk.

2.2 Ligging t.o.v. beschermde natuurgebieden

Plangebied grenst aan Natura-2000gebied Noord-Hollands Duinreservaat.

Kaart (Bron: Open topokaart Pdok-service) geel= Natura-2000 gebied

Donkergroen=NNN
Lichtgroen=houtwallen

Lichtgroen=houtwallen

Energy-efficient heat transfer

3.1 Biotopen

De volgende biotopen zijn in de plangebieden aangetroffen: braakliggend terrein en sporthal met parkeerplaatsen.

Braakliggend terrein

Het braakliggend terrein ligt aan de noordzijde van de sporthal. Hier stond eertijds andere bebouwing en aansluitend een kleine strook met reliëfrijk duingebied. Het terreintje is kennelijk nog wisselend in gebruik voor opslag van uiteenlopende aard. Gezien de pioniervegetatie is het gebied onlangs nog bewerkt of sterk bereden met zwaar materieel. Zandhagedis en rugstreeppad hebben voorkeur voor dergelijke terreintjes. (zie ook beschrijving hfd.3 Van der Goes en Groot)

Gebouwen

De sporthal met brede koepel en bijgebouwen met platte daken met bitumen zijn nauwelijks geschikt voor vogels en vleermuizen. De beplating aan de wanden biedt aan de bovenzijde beperkte ruimte. Achter de beplating is een isolatielaag aangebracht. Het gebouw lijkt als kraam-, zomer of winterverblijf voor vleermuizen niet geschikt. Een paarverblijf is altijd mogelijk. Gezien het onderzoek naar vleermuisactiviteiten in 2016 in deze omgeving worden verblijfplaatsen bij de sporthal echter uitgesloten.

3.2 Groenstructuur en luchtfoto's

Omgeving sporthal

De luchtfoto's uit 2016 t/m 2018 en de indrukken uit het veldbezoek leverden geen significante verschillen voor het gebied rondom de sporthal. (zie ook Bijlage luchtfoto's). Sinds 2011 is het zwembad verdwenen van de kaart en ligt het terrein aan de noordzijde braak.

Groenstructuur van enige betekenis voor mogelijk vleermuizen betreft een laanbeplanting met grauwe abeel aan de zuidzijde van de parkeerplaats.

3.3 Soorten

Uitdraai quickscanhulp

Via Quickscanhulp werd van het plangebied een gegeneraliseerde uitdraai opgevraagd uit de NDFF. De uitdraai geeft een lijst van beschermde soorten waarvan gevalideerd melding is gemaakt binnen het plangebied tot een afstand van 1 km. Het gaat om soorten waarvan het biotoop ook in het plangebied aanwezig is of waarvan de kans groot is dat ze voorkomen. De uitdraai betreft ook passanten of winter- en zomergasten.

In totaal werden 32 beschermde soorten vermeld nabij de sporthal.

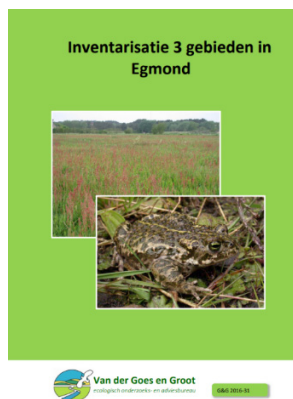
In het plangebied komen 3(1)vleermuizen, 4 marterachtigen en twee overige zoogdieren; 4 insecten waarvan 3 vlinders en 1 libel; 2 amfibieën en 1 reptiel; 14 vogels.

Het ruime aantal beschermde diersoorten is gerelateerd aan de nabijheid van Natura-2000 Noord-hollands Duinreservaat. Niet alle beschermde soorten zijn gebonden of kunnen voorkomen in het plangebied. Voor de meeste soorten is de omgeving van de sporthal ongeschikt. Binnen de opgenomen afstand komt wel geschikt biotoop voor. Het braakliggende terrein en de duinrand zijn biotopen waar beschermde soorten kunnen voorkomen.

Voor het plangebied Watertoren dient rekening te worden gehouden met aanwezigheid van vogels waaronder havik in nabije dennen, huismus met jaarrond beschermde nesten, rugstreeppad en zandhagedis. Niet geheel uitgesloten is gewone dwergvleermuis die hooguit een paarverblijf bij de sporthal kan hebben.

Rapportage 2017 Van der Goes en Groot

In hoofdstuk 9 conclusies is een lijst opgenomen van beschermde soorten. Deze lijst is na intrede van de Wet natuurbescherming in januari 2017 niet meer actueel en met name enkele planten en dieren zijn niet meer beschermd. Wel geldt voor alle soorten de algemene zorgplicht. Wat rest zijn; amfibieën en reptielen zandhagedis en rugstreeppad; en de vleermuizen gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Alle opgenomen soorten zijn verbonden aan de specifieke biotopen zoals de houtwallen, de bebouwing, braakliggend terrein etc. Ondanks dat zandhagedis niet is aangetroffen tijdens het onderzoek is het niet uitgesloten dat met name in het braakliggende stukje land bij de sporthal en aansluitend duin rugstreeppad en zandhagedis leven. Het biotoop is geschikt voor deze soorten.

In de Bijlagen van het rapport 2017 zijn voor wat betreft de vleermuizen geen routes of essentieel foerageergebied in het Watertoreng gebied aangegeven. Wel zijn overvliegende vleermuizen waargenomen.

Uit de vergelijking tussen de uitdraai NDFF en de rapportage uit 2017 blijkt dat meer beschermde soorten kunnen voorkomen dan in de rapportage van 2017 zijn vastgesteld. Serieus rekening moet worden gehouden met aanwezigheid van soorten zoals gewone dwergvleermuis, rugstreeppad en zandhagedis. (zie ook de hoofdstuk 9 conclusies rapportage Van der Goes en Groot Inventarisatie van 3 gebieden in Egmond)

Veldbezoek

September is niet de meest geschikte moment voor het opnemen van soorten. Veel planten zijn al gestorven en sommige vogelsoorten zijn al vertrokken naar het zuiden. De bezoeken waren daarom vooral gericht op mogelijke veranderingen die van invloed kunnen zijn op het kunnen voorkomen van beschermde soorten.

Tijdens het bezoek 11 september 2020 werden vogels waargenomen waaronder een jagende havik boven de voetbalvelden. Uit informatie van een terreinknecht zou de havik zich vaker in de directe omgeving ophouden. Er is echter in het plangebied geen jaarrond beschermd nest aangetroffen van deze vogel. Vermoedelijk huist de vogel net buiten het plangebied in het bosje met grove dennen naast de hoofdentree van VV.Egmondia.

Ten opzichte van de beschreven situatie en overige informatie uit de rapportage van Van der Goes en Groot 2017 is tijdens het veldbezoek niet gebleken dat er veranderingen zijn opgetreden ten opzichte van 2016. Geconstateerd kan daarom worden dat de beschermde soorten nog steeds gebruik maken van het gebied zoals beschreven in de rapportage.

Wetgeving

4.1 Soortenbescherming

In dit hoofdstuk zijn verkorte citaten opgenomen uit de brochure van RVO "Soortenbescherming bij Ruimtelijke ingrepen" 2017 (1) (3) en uit de "bijlage B van de provinciale uitvoeringsverordening Wet Natuurbescherming Noord-Holland 2017", een voor alle provincies algemeen geldende tekst (2).

(1) Vanaf 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming ingegaan. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. De Wet natuurbescherming staat in het teken van de verbinding tussen ecologie en economie en bescherming van natuur. Het voorziet in duidelijke en eenvoudige regels ter bescherming van waardevolle natuur en in minder administratieve lasten.

De Wet natuurbescherming benoemt niet welke concrete activiteiten wel of niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Dit betekent in de praktijk dat het gaat om het effect van uw activiteiten op beschermde soorten. Heel vaak gaan activiteiten en werkzaamheden en de bescherming van soorten prima samen. Als u uw werk zo kunt inrichten dat u geen schade toebrengt aan beschermde soorten, dan hoeft u vooraf niets te regelen. Soms is het echter onvermijdelijk dat schade wordt gedaan aan beschermde dieren en planten. In die situaties is het nodig om vooraf te bekijken of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden. Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Alle vogels, in totaal ruim 700 soorten, zijn (beschermd). Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten beschermd. Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- Ten eerste mag alleen van de verbodsbepaling afgeweken worden als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is.
- Ten tweede moet tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn zoals volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Tenslotte mag de ingreep geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.

“Ook gemeenten hebben een belangrijke rol bij de uitvoering van de Wet natuurbescherming. Als sprake is van locatie gebonden activiteiten met gevolgen voor wettelijk beschermde dier- en plantensoorten, moet ofwel een quickscan deel uitmaken van de procedure bij het verkrijgen van een omgevingsvergunning, ofwel er wordt voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning apart een ontheffing aangevraagd. In het eerste geval geeft de initiatiefnemer bij de aanvraag omgevingsvergunning aan dat er sprake is van handelingen met gevolgen voor beschermde dieren/plantensoorten. Deze werkwijze staat bekend als vrijwillig aanhaken.

Het is aan de gemeente (als bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning) om te controleren of de aanvraag voor een omgevingsvergunning volledig is, of dat de aanvrager al apart ontheffing heeft aangevraagd. Essentieel is dat de gemeente toetst of de initiatiefnemer al dan niet terecht heeft aangegeven of de handeling gevolgen heeft voor beschermde soorten. Als een initiatiefnemer vooraf géén aparte ontheffing soortenbescherming heeft aangevraagd, dan moet de quickscan aanhaken en kan geen afzonderlijke ontheffing meer worden aangevraagd. Bij aanhaken legt de gemeente de aanvraag voor aan de provincie als het bevoegd gezag voor de quickscan. De provincie geeft op grond van de inhoudelijke toetsing al dan niet een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb) af. Overigens geldt dezelfde procedure bij handelingen met gevolgen voor beschermde Natura 2000-gebieden”.

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan de eerder genoemde drie criteria zijn voldaan. Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode”.

(2) provinciale verordening; Vrijstelling van het verbod op doden en verstoren bij ruimtelijke ingrepen

“Een belangrijke taak die aan de provincies wordt gedecentraliseerd is ontheffingsverlening bij ruimtelijke ingrepen. Op het moment dat een initiatiefnemer voornemens is tot een ruimtelijke ingreep (een schuurtje, bedrijventerrein, weg, windmolenpark, etc.), dient hij middels een ecologische toets te onderzoeken welke dier- of plantsoorten op de desbetreffende locatie aanwezig zijn. Indien beschermde soorten worden gevonden, kan voor de soorten die op de lijst in bijlage 1 bij de wet (de in Nederland beschermde soorten) ontheffing te worden aangevraagd. Dit is geregeld in artikel 3.10, tweede lid sub a van de wet, dat luidt dat het verbod op doden of vangen kan worden opgeheven “in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied”. Het is ook mogelijk dat uw Staten een lijst opnemen met vrijgestelde soorten, zodat niet bij iedere ingreep opnieuw een ontheffing aangevraagd hoeft te worden”.

4.2 Gebiedsbescherming

De volgende tekst is overgenomen van de internetsite van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) t.a.v. van de bescherming van het Natura-2000 gebieden en aangepast als algemene tekst voor Nederland.

“Voortvloeiend uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn is in Nederland een groot aantal gebieden aangewezen als beschermd Natura2000-gebied. Deze bescherming is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

In Nederland bevinden zich verschillende Natura2000-gebieden. Voor elk van deze gebieden is bepaald welke natuurlijke kenmerken beschermd zijn, behouden moeten blijven of uitgebreid moeten worden. Dit zijn de zogenaamde instandhoudingsdoelen.

Het kan daarbij gaan om planten en om dieren. Op grond van de Wet natuurbescherming is het verboden om zonder vergunning activiteiten uit te voeren die een negatieve invloed kunnen hebben op deze instandhoudingsdoelen. Indien dat wel zo is, wordt bij de beoordeling van de vergunningaanvraag een strenge toets aangelegd, waarmee de alternatieven voor de activiteit worden beoordeeld.

Voor nieuwe activiteiten of uitbreiding van bestaande activiteiten, moet u mogelijk een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming aanvragen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als een nieuwe koeienstal wordt gebouwd of als een groot evenement wordt georganiseerd.

Het kan zijn dat u wilt gaan vliegen met bijvoorbeeld een klein sportvliegtuig, een watervliegtuig, een helikopter en/of een luchtballon. Indien u voor de starts en landingen een zogenaamde TUG-ontheffing moet aanvragen en de locatie voor de starts en landingen ligt nabij een Natura2000-gebied, dient er ook een toetsing plaats te vinden in het kader van de Wet natuurbescherming. U vult hiervoor het Aanvraagformulier Gebiedsbescherming in."

Voorwaarden vergunning

"U moet een vergunning aanvragen als:

- u projecten wilt realiseren of handelingen wilt verrichten in of nabij een gebied dat is aangewezen als Natura 2000-gebied;
- niet kan worden uitgesloten dat uw activiteiten de kwaliteit aantasten van natuurlijke habitats of de habitats verslechteren;
- niet kan worden uitgesloten dat uw activiteiten een negatief effect hebben op de planten- en diersoorten, waarvoor het gebied is aangewezen;
- deze activiteiten niet genoemd zijn in een Natura 2000-gebiedbeheerplannen."

Toetsing van de voorgenomen activiteiten is dus naast de effecten op de eerder genoemde soorten ook van toepassing op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura-2000 gebied Noordhollands Duinreservaat. De afstand tot het Natura-2000 gebied is nul. Het gaat daarbij niet alleen om zogenaamde externe werking zoals stikstofdepositie door bouwactiviteiten maar mogelijk maken doelsoorten die zijn opgenomen in het Natura-2000 beheerplan ook gebruik van het plangebied zoals nauwe korfslak of gevlekte witsnuitlibel. Beide soorten zijn in het plangebied echter uitgesloten omdat het habitat niet voldoet. Activiteiten in of nabij het gebied vallen wel onder een vergunningsplicht met een verzwaarde toets. Bron: Natura-2000 Beheerplan Noordhollands Duinreservaat 20218-20124 https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/Noordhollands-Duinreservaat-N2000_9-1-2018_ia.pdf

Parkeerplaats met helm beplant, zandkool en koningskaars

5 Huidig gebruik en voorgenomen activiteiten

5.1 Huidig gebruik en beheer

Het huidige gebruik van de plangebieden betreft een sporthal met parkeerplaatsen en braakliggend terrein in gebruik als opslag. Bij een langdurig gebruik en bij passend beheer volgt een stabiel ecosysteem dat is aangepast op gebruik en beheer. Naar verwachting zullen de aanwezige (beschermde)soorten die in 2016 zijn geconstateerd zonder dat het gebruik is gewijzigd, nog voorkomen.

Door bureau Mees Ruimte en Milieu werd ter vaststelling voor de wijziging van het bestemmingsplan een Toelichting Watertoreng gebied opgesteld. De volgende passage is opgenomen:

"Gelegen aan de rand van het dorp, tegen het duingebied aan vormt het Watertoreng gebied uit landschappelijk oogpunt een bijzondere locatie. Potentie, die vandaag de dag niet benut wordt. In plaats van aan te sluiten op het duinlandschap of er in op te gaan, vormt het huidige gebied een niet wenselijke onderbreking. Het kenmerkt zich door zijn vele bestrating en het weinige groen. De sporthal en het aanwezige parkeerterrein domineren het landschap. En het braakliggende terrein waar eerst het zwembad stond, draagt niet bij aan de aantrekkelijkheid van het gebied. Dit heeft tot resultaat dat het Watertoreng gebied een gebied is geworden voor bestemmingsverkeer; je hebt er naast de huidige sporthal niets anders te zoeken. De auto dicteert en de activiteit/ levendigheid van het gebied is tot een minimum beperkt. Al met al vormt het Watertoreng gebied de buffer tussen duin en dorp, terwijl het juist de ultieme schakel zou kunnen vormen. Het plangebied ligt aan de Watertorenweg te Egmond aan Zee."

5.2 Voorgenomen activiteiten

De volgende passage is opgenomen in de Toelichting Watertoreng gebied.

"Met de ontwikkeling van het Watertoreng gebied heeft gemeente Bergen voor ogen om dorp en duin tot een eenheid te smeden. Het gebied wordt opgeschoond en het duingebied wordt hersteld. Dit in combinatie met de bouw van een nieuwe sporthal, die de huidige zal vervangen en de inpassing van kleinschalige woningbouw met CPO woningen en vrije sector woningen.

Het bouwprogramma is als volgt: 12 verandawoningen (vrije sector); 7 geschakelde woningen (vrije sector); 15 CPO woningen (7 koopwoningen in categorie 1 en 8 koopwoningen in categorie 2); Sporthal (3 zaaldelen, kleedruimtes en ondergeschikte horeca met parkeerkelder)".

De definitieve planning voor de activiteiten is nog niet bekend en kan pas na wijziging van het huidige bestemmingsplan plaatsvinden.

6 Toetsing van activiteiten

Het op papier wijzigen van een bestemmingsplan heeft in de praktijk geen effect op beschermde soorten indien in de te wijzigen gebieden geen of nog dezelfde activiteiten plaatsvinden. Bij de toetsing van de activiteiten is uitgegaan van de in voornoemde bestemmingsplan aangemerkte bestemmingen namelijk sloop van de sporthal, woningbouw en herinrichting van het gebied.

6.1 Effecten op soorten

Voor het effect op soorten werd gebruik gemaakt van de effectenindicator. (Zie bijlage effectenmonitor en maatregelen monitor Min. LNV)

De effecten werden voor ingevoerd voor de activiteiten terrein inrichten of veranderen "slopen op grond van ruimtelijke regels" (verwijderen van gebouwen), "Woning bouwen" en "Overige verandering" (herinrichting). De indicator gaf voor één vogelsoort (mogelijk huismus) de nodige effecten. Voor vrijwel alle effecten scoort de soort op "gevoelig voor" bij deze werkzaamheden. <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicatorsoortenappl2016.aspx?subj=soorten#effecten> .

In de uitdraai uit de NDFF en uit de gegevens van de rapportage van de Goes en Groot kunnen de werkzaamheden met name in het braakliggende deel tegen het duin effect hebben op rugstreeppad en zandhagedis. Het biotoop is geschikt en gaat bij herinrichting verloren. Nader onderzoek voorafgaande aan de werkzaamheden is daarom noodzakelijk. Voorkomen dat de deze soorten gebruik maken van dit deel van het gebied kan door het plaatsen van een amfibieënscherm. Maar ook dan zal vooraf onderzoek en zonodig verplaatsen van de beide soorten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden, nodig zijn. Dit kan niet zonder een ontheffing Nbw. Het verlies kan worden gecompenseerd door geschikte herinrichting. Bij voortgaande ontwikkeling zullen de nabij gelegen sportvelden worden ingericht ten behoeve van natuur waardoor de beschikbaarheid van habitat voor beide soorten fors zal toenemen.

In de rapportage van de Goes en Groot 2016 is er ten aanzien van de gewone dwergvleermuis geen paarverblijf geconstateerd. Verwachting is dat ook nu geen paarverblijf zal worden aangetroffen. Effecten op deze soort zijn daarom uitgesloten.

De effecten van de herinrichting op huismus zijn gering. Er gaan geen nestplaatsen of schuilgelegenheid verloren. Voor wat betreft de overige biotoopeisen van de huismus zoals nest- en schuilgelegenheid, zandbaden en foerageren zijn er in de directe omgeving tal van mogelijkheden in de aanliggende wijk en het ruimere duingebied. Verstoring van deze urbane soort is daarmee uitgesloten.

De afstand tot de havikhorst in de bosschage bij VV Egmondia is voldoende groot om effecten op deze soort uit te sluiten.

Update QUICKSCAN Watertoren gebied

De in 2016 nog als beschermde planten aangegeven zijn onder de nieuwe Wet natuurbescherming niet meer beschermd. De aangetroffen soorten tijdens het veldbezoek duiden allen op een pioniervegetatie en (duin)ruigte. Beschermde soorten worden daarom niet verwacht.

6.2 Effecten op Natura-2000 gebied en NNN

Natura-2000

Effectenindicator

Overzicht effecten op soorten en/of habitattypen.

De selectie is uitgevoerd op gebied 'Noordhollands Duinreservaat' en activiteit 'Woningbouw'.

> Terug naar zoekopdracht

Storingsfactor	Verstoring door mechanische effecten															
	1	2	7	8	13	14	15	16	17	Verstoring door trilling	Verstoring door licht	Verstoring door geluid	Verdroging	Verontreiniging	Versnippering	Oppervlakteverlies
Embryonale duinen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Witte duinen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Grijze duinen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Duinheiden met kraaihei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Duinheiden met struikhei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Duindoornstruwelen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kruipwilgstruwelen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Duinbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige duinvalleien	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Blauwgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Ruigten en zomen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Galigaanmoerassen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Gevlekte witsnuitlibel	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nauwe korfslak	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- n.v.t.
- ... onbekend

Bij herinrichting van gronden waarbij mogelijk groot materieel wordt ingezet dient een berekening voor de uitstoot van stikstof in AERIUS-calculator te worden gemaakt. De berekening geeft inzicht over mogelijk significante effecten op voor stikstof gevoelige vegetaties in het Natura-2000 gebied. De berekening wordt uitgevoerd door een ander bureau.

Ook andere effecten waarmee rekening gehouden moet worden zoals de matrix van de effectenmonitor Natura-2000 gebied toont, kunnen tijdens werkzaamheden optreden.

In het bijzonder geldt dit voor het effect verdroging indien bronbemaling wordt toegepast bij de bouw.

Bron: <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>

6.3 Zorgplicht, mitigerende en compenserende maatregelen

Voor beschermde en niet beschermde dieren geldt de algemene zorgplicht. Aanbevolen wordt om bij activiteiten de volgende algemene mitigerende maatregelen te nemen om aan de zorgplicht te voldoen:

- Voer de werkzaamheden uit met een door de Rijksoverheid goedgekeurde gedragscode;
- Voer de werkzaamheden uit buiten de kwetsbare periode voor dieren zoals broedtijd, voortplantingstijd, winterslaap;
- Voer activiteiten zodanig uit dat dieren de kans krijgen om voor de werkzaamheden te vluchten naar een geschikt onderkomen of buiten de invloedsfeer blijven van de werkzaamheden;
- Doof bouwlampen in de nachtelijke uren of gebruik gedempt licht;
- Werk volgens een ecologisch werkprotocol.

Naast de effectenmonitor werd ook de maatregelen monitor geraadpleegd en ingevoerd voor de activiteiten "weg aanleggen en woningbouw".

In de bijlage worden de maatregelen voor rugstreeppad en zandhagedis uitgewerkt. (zie Bijlage Zie bijlage effectenmonitor en maatregelen monitor Min. LNV).

<https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/effectenindicatormaatregelenappl.aspx?subj=soorten#maatregelen>

In de Kennisdocumenten van de betreffende diersoorten wordt uitgebreid beschreven wat nodig is voor voortgezet onderzoek en de te nemen maatregelen. Uitwerking in een ecologisch werkprotocol van de mitigerende en compenserende maatregelen is nodig voor het verkrijgen van vergunningen en ontheffingen.

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

Van compenserende maatregelen is pas sprake op het moment dat duidelijk is dat verblijfplaatsen van beschermde soorten permanent verloren gaan, doden van de dieren onvermijdelijk is of vegetatietypen dreigen te verdwijnen en daarmee het bijbehorende habitat.

Omdat de voorgenomen activiteiten effect hebben op het habitat en mogelijk direct op de soort is een vergunning of ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig. Zie ook paragraaf 4.1 en 4.2. Bij de aanvraag moet voldaan worden aan de criteria genoemd onder paragraaf 4.1 en is een afweging naar alternatieven in het kader van geen andere bevredigende oplossing voor de handeling nodig. De aanvraag dient vergezeld te gaan van een activiteitenplan met daarin een uitwerking van de activiteiten, mitigerende en compenserende maatregelen.

Belangrijkste maatregelen per beschermde soort waarbij voor alle soorten geldt om alleen activiteiten uit te voeren buiten kwetsbare perioden zoals broedtijd en voortplantingstijd:

soort	Belangrijkste maatregel
Rugstreeppad	voorkomen aanwezigheid in werkgebied met amfibieënscherm
Zandhagedis	voorkomen aanwezigheid in werkgebied met amfibieënscherm

Samenvattende conclusie

- De rapportage uit 2017 Van der Goes en Groot is een grondig onderzoek naar beschermde soorten in beide plangebieden. De rapportage van 2017 is de basis voor dit rapport en daarmee onlosmakelijk verbonden.
- Uit de uitdraai uit de NDFF blijken in de directe omgeving meer waarnemingen van beschermde soorten voor te komen dan in de rapportage 2017 zijn opgenomen en die mogelijk ook gebruik maken van de plangebieden.
- In de tussenliggende jaren 2016 t/m 2020 hebben er geen veranderingen plaatsgevonden aan groenstructuren, gebruik van de terreinen, type onderhoud of hebben activiteiten in de omgeving plaatsgevonden die van invloed waren op beide plangebieden t.a.v. beschermde soorten.
- Omdat er geen veranderingen zijn, kan aangenomen worden dat de in 2017 aangetroffen beschermde soorten nog steeds aanwezig zijn waarmee de geldigheid van de rapportage van der Goes en Groot 2017 wordt bevestigd.
- Aanvullend onderzoek naar rugstreeppad en zandhagedis in het braakliggende deel is nodig voor het vaststellen van specifieke compenserende en mitigerende maatregelen. Het gaat hierbij met name om werkzaamheden bij de herinrichting van het braakliggende terrein waarbij habitat verloren gaat.
- Bij voorgenomen activiteiten voor de herinrichting van het plangebied dient een vergunning en ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Hierbij moet worden voldaan aan de in paragraaf 4.1 en 4.2 gestelde vragen en eisen.
- De vergunning en aanvraag kan worden gedaan op basis van de rapportage in 2017 en deze "Update Quickscan Egmond a/d Hoef".
- Een berekening in AERIUS calculator moet duidelijk maken welke grenswaarden van stikstofgevoelige vegetatietypen van Natura-2000 Noordhollands Duinreservaat mogelijk is bij inzet van zwaar materieel en de toekomstige verkeersaantrekkende activiteiten.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen min EZ december 2016.

Jansen, A. M & Schaminée J.H.J., Europese Natuur in Nederland, Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV uitgeverij, Utrecht, 2008

Jansen, A. M & Schaminée J.H.J., Europese Natuur in Nederland, Zee en kust Natura 2000 gebieden KNNV uitgeverij, Utrecht, 2009

Diverse Kennisdocumenten BIJ12, (Huismus, rugstreeppad, zandhagedis, gewone dwergvleermuis, Laatvlieger etc.)

Internet

Voorzover niet eerder in bronvermeldingen opgenomen:

<http://www.ndff.nl>

<http://telmee.nl/>

<http://waarneming.nl>

<http://www.vleermuis.net>

<https://www.pdok.nl/>

<https://www.verspreidingsatlas.nl>

<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatormaatregelenappl.aspx?subj=soorten#maatregelen>

<https://www.bij12.nl/>

<https://www.quickscanhulp.nl/>

Foto's en kaarten

Fotografie: N.Daemen

Kaarten: pdokservice, Open streetmap, Luchtfoto's 2016,2017,2018
Bewerking N.Daemen QGIS 3.4 Madeira

Bijlagen

Zoogdieren	
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europeus</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Bijlage soorten waarvoor in provincie Noord-Holland een vrijstelling geldt.

Amfibieën	
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine	<i>Triturus vulgaris</i>
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>
Middelste groene	<i>Rana esculenta</i>

Bron: Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 3 oktober 2016 tot vaststelling van de Verordening vrijstellingen soorten Noord-Holland.

Bijlage effectenmonitor

NATURA 2000

Beschermde natuur in Nederland: soorten en gebieden in wetgeving en beleid

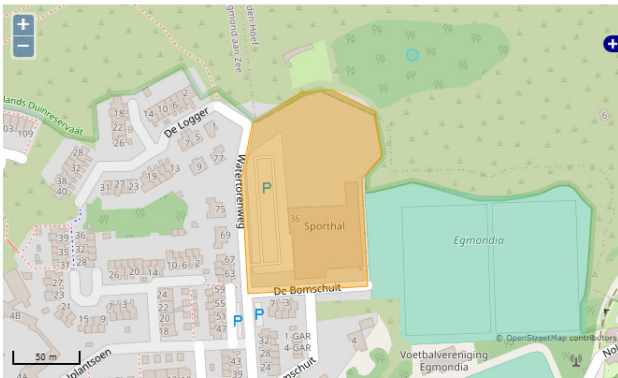
[Effectenindicator soorten](#)
 [Maatregelenindicator soorten](#)
[Routeplanner beschermde natuur](#)
[Effectenindicator Natura2000-gebieden](#)

Effectenindicator soorten

1 Locatie
2 Activiteiten
3 Indicatie

Zoek en selecteer een locatie op postcode, of zoom in op de kaart en teken de grenzen van het plangebied: zet punten en sluit af met een dubbel-klik.

Postcode 🔍

1 Locatie
2 Activiteiten
3 Indicatie

Geef aan voor welke [OLO-activiteit\(en\)](#) u een indicatie van effecten wilt ontvangen.

[Top-10 activiteiten](#)
Alle activiteiten

☒ **Bouwen en verbouwen**

- ☐ Alarminstallatie aanleggen
- ☐ Bijbehorend bouwwerk bouwen
- ☐ Dakkapel plaatsen
- ☐ Dakraam, lichtkoepel of lichtstraat plaatsen
- ☐ Monument onderhouden, restaureren, veranderen of slopen
- ☐ Nieuw kozijn plaatsen of bestaand kozijn of gevelpaneel veranderen
- ☐ Normaal onderhoud uitvoeren
- ☐ Privacyscherm plaatsen
- ☐ (Schotel)antenne plaatsen
- ☐ Slopen en/of asbest verwijderen
- ☐ Slopen in beschermd stads- of dorpsgezicht
- ☒ Slopen op grond van ruimtelijke regels
- ☒ Woning bouwen
- ☐ Zonnepaneel of -collector plaatsen
- ☐ Zonwering, rolleuk of rolhek bevestigen
- ☐ Overig bouwwerk bouwen
- ☒ Overige veranderingen

☒ [Terrein inrichten of veranderen](#)

☒ [Werzaamheden met betrekking tot gebruik en milieu](#)

☒ [Specialistische werkzaamheden](#)

Toon effecten

Update QUICKSCAN Watertoren gebied

1 Locatie

2 Activiteiten

3 Indicatie

Locatie: 4,6339/52,6229 Oppervlakte: 1,4 ha

Disclaimer

- > De dekkingsgraad van waarnemingen uit de NDFF per locatie wisselt sterk. Als er geen waarnemingen uit de NDFF zijn, kunnen er dus wel beschermde soorten voorkomen. Een gebruiker is zelf verantwoordelijk om (eventueel met hulp van de gemeente) te achterhalen of er daadwerkelijk beschermde soorten in het plangebied voorkomen.
- > Beschermde soorten die naar verwachting geen schadelijke effecten ondervinden, worden niet in de uitvoer getoond.
- > De informatie uit de effectenindicator soorten is generiek. Om vast te stellen of een activiteit in de praktijk daadwerkelijk schadelijk is, is meer specifieke informatie nodig over de betreffende activiteit, de werklocatie en over het voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied.

Activiteiten

- [Slopen op grond van ruimtelijke regels](#)
- [Woning bouwen](#)
- [Overige veranderingen](#)

Overige Wettelijk beschermde soorten

In het door u opgegeven plangebied komen bovendien de volgende aantallen Wettelijk beschermde soorten per soortengroep voor volgens de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) die mogelijk schadelijke effecten ondervinden van de door u geselecteerde activiteit(en).

Soortgroepen

☐ Vogels (1)

Mogelijke negatieve effecten

Hieronder ziet u de storende factoren die op kunnen treden bij de geselecteerde activiteit en de hierboven genoemde soort. Per storende factor kunt u een korte toelichting lezen. Er is ook een pdf met [geraadpleegde literatuur](#) over de effecten per soortgroep.

Storende factoren per verbodsbepaling	Gevoeligheid
Het is verboden (opzettelijk) nesten, voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen.	
☐ verlies vaste voortplantings- rust- of verblijfplaatsen	■ gevoelig
☐ verlies functioneel leefgebied	■ gevoelig
☐ verontreiniging	■ gevoelig
☐ verdroging	■ gevoelig
☐ verandering dynamiek substraat	■ gevoelig
Het is verboden opzettelijk beschermde soorten te doden en vangen.	
☐ directe sterfte	■ gevoelig
Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de soort.	
☐ verstoring door geluid	■ gevoelig
☐ verstoring door licht	■ gevoelig
☐ verstoring door trilling	■ gevoelig
☐ verstoring door beweging	■ gevoelig

Bijlage Maatregelen monitor

Beschermde natuur in Nederland: soorten en gebieden in wetgeving en beleid

Effectenindicator soorten Maatregelenindicator soorten Routeplanner beschermde natuur Effectenindicator Natura2000-gebieden

Maatregelenindicator soorten

Selecteer eerst hieronder eerst één of meer soorten waarvoor u maatregelen wilt treffen. Selecteer daarna één of meerdere activiteiten. U kunt kiezen uit activiteiten van de omgevingsvergunning, de watervergunning of overig. Klik daarna op 'toon maatregelen'. Er verschijnt een overzicht van mitigerende en compenserende maatregelen per soort, waarmee schadelijke effecten op de geselecteerde soorten kunnen worden verminderd of voorkomen.

Voor welke soorten wilt u maatregelen zoeken?

☐ Rivierdonderpad
Reptielen en amfibieën
☐ Bruine kikker
☐ Gewone pad
☐ Hazelworm
☐ Heikikker
☐ Kamsalamander
☐ Levendbarende hagedis
☐ Poelkikker
☐ Ringslang
☒ Rugstreeppad
☒ Zandhagedis
Vaatplanten
☐ Rietorchis
Vlinders en libellen
☐ Heideblauwtje

Kies binnen de vergunning de activiteiten die worden ondernomen.

Omgeving
Water
Overig

☐ Openbaar toegankelijk gebied
☐ Straatmeubilair plaatsen
☐ Tent, (sta)caravan, kampeerauto of trekkershut plaatsen
☐ Tuinmeubilair plaatsen
☐ Uitrit aanleggen of veranderen
☐ Vlaggenmast plaatsen
☒ Weg aanleggen of veranderen
☐ Werk of werkzaamheden uitvoeren
☒ Woning bouwen
☐ Zonnepaneel of -collector plaatsen
☐ Zonwering, rolleuk of rolhek bevestigen
☐ Zwembad, bubbelbad of andere recreatieve voorziening

Rugstreeppad Soortenstandaard

Zandhagedis Soortenstandaard

Bijlage vergelijking groenstructuur luchtfoto's 2016/2018
Luchtfoto's Watertoreng gebied

Op de luchtfoto's van links naar recht 2016, 2017 en 2018 blijken geen wezenlijke veranderingen zichtbaar. Tijdens het veldbezoek zijn er geen wijzigingen geconstateerd ten opzichte van de laatste foto uit 2018 hetgeen betekent dat ook in 2019 en voorjaar 2020 er geen veranderingen zijn geweest. Wel is zichtbaar hoe het braakliggend terrein aan de noordzijde van de sporthal veranderd. Bij het laatste bezoek was een deel ingericht als opslagdepot en waren zware rijsporen zichtbaar.

Bron luchtfoto: PDOK service <https://www.pdok.nl/>

Uit historische kaartgegevens (Topografische Tijdreis Kadaster <https://www.topotijdreis.nl/?datatype=maps>) blijkt de groenstructuur inmiddels meer dan 30 jaar oud te zijn zonder significante wijzigingen. Op de kaart van 1950 is het voetbalveld ingetekend met in 1971 het tweede veld en in 1983 verschijnt de sporthal, derde voetbalveld met tribunes en nieuwe kantine. In 2011 is het zwembad verdwenen en komt het terreinbraak te liggen.

Bijlage Vergelijking Uitdraai Quickscanhulp (NDFF)

Watertoreng gebied				
Naam	Bescherming	Afstand	biotoop	G&G
Boommarter		0 - 1 km		
Boomvalk	wnb-vrl	0 - 1 km		
Bruine eikenpage		0 - 1 km		
Buizerd	wnb-vrl	0 - 1 km		
Bunzing		0 - 1 km		
Duinparelmoervlinder		0 - 1 km		
Eekhoorn		0 - 1 km		
Egel		0 - 1 km		
Gevlekte witsnuitlibel	wnb-hrl	0 - 1 km		
Gewone dwergvleermuis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Gewone grootoorvleermuis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Gierzwaluw	wnb-vrl	0 - 1 km		
Grote Gele Kwikstaart	wnb-vrl	0 - 1 km		
Grote vos		0 - 1 km		
Havik	wnb-vrl	0 - 1 km		
Huismus	wnb-vrl	0 - 1 km		
Kerkuil	wnb-vrl	0 - 1 km		
Kommavlinder		0 - 1 km		
Laatvlieger	wnb-vrl	0 - 1 km		
Ooievaar	wnb-vrl	0 - 1 km		
Poelkikker	wnb-hrl	0 - 1 km		
Ransuil	wnb-vrl	0 - 1 km		
Rosse vleermuis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Rugstreeppad	wnb-hrl	0 - 1 km		
Sperwer	wnb-vrl	0 - 1 km		
Steenmarter		0 - 1 km		
Steenuil	wnb-vrl	0 - 1 km		
Tweekleurige vleermuis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Watervleermuis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Wespendief	wnb-vrl	0 - 1 km		
Wezel		0 - 1 km		
Zandhagedis	wnb-hrl	0 - 1 km		
Zwarte Wouw	wnb-vrl	0 - 1 km		
Betekenis kleuren				
komt in beide NDFF uitdraaien voor				
biotoop ongeschikt				
biotoop geschikt kan voorkomen				
biotoop marginaal, winterverblijf of voorbijganger				
opgenomen in rapportage G&G				

De uitdraai uit de NDFF is een gegeneraliseerd overzicht van alle soorten die binnen het plangebied en in een straal tot 1km buiten het gebied als gevalideerde melding in de NDFF zijn opgenomen. (Wnb = Wet natuurbescherming 2015, vrl= vogelrichtlijn, hrl= habitatrichtlijn, geen vermelding overige beschermde soorten) **Bron: '© NDFF - quickscanhulp.nl 12 september 2020'**

Colofon

Andersenhof 8
3446 BS Woerden
Internet: www.arda-natuur.nl / n.daemen@arda-natuur.nl
T 0348743245
M 0614604974
KvK 34223327 BTW NL71023380B01

De veldwerkzaamheden en rapportage zijn door N.D.Daemen bc. Arda advies voor natuur en landschap verricht. Dhr. Daemen heeft een HBO opleiding milieukunde en is afgestudeerd in richting ecologie en natuurbeheer. Dhr. Daemen heeft ruime ervaring (>20 jaar) met inventarisaties van diverse soortgroepen waaronder vogels, flora, kleine marterachtigen, insecten, amfibieën en reptielen.

Arda is niet aangesloten maar onderschrijft wel de [gedragscode van het Netwerk Groene Bureaus](#) in samenwerking met bureaus uit dit Netwerk en als zelfstandige onderneming.

Voor schade die het gevolg is van besluiten van opdrachtgever op basis van het advies, is ARDA adviesbureau voor natuur, cultuurhistorie en recreatie niet aansprakelijk.